

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет права та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та міжнародного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

 О.Б.Жильцов
« 11 » 09 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Міжнародне право:

Змістовий модуль «Міжнародне приватне право»»

для студентів

спеціальності
освітнього рівня
освітньої програми

081 Право
першого (бакалаврського)
081.00.01 Право

Київ – 2019

Розробники:

Братко Ірина Василівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Братко Ірина Василівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин

Протокол від «29» серпня 2019 року № 1.

Завідувач кафедри міжнародних відносин

та міжнародного права

(І.В.Жалоба)

Робочу програму погоджено з керівником проектної групи освітньої програми

_____ . _____ . 2019 р.

Гарант освітньої програми

(Л.В. Орел)

Робочу програму перевірено

_____ . _____ . 2019 р.

Заступник декана

(А.Ю. Нашинець-Наумова)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (____). «__»____20__р.,
протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (____). «__»____20__р.,
протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (____). «__»____20__р.,
протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (____). «__»____20__р.,
протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Міжнародне право		
<i>Вид дисципліни</i>	обов'язкова	
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	українська	
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	6/180	6/180
<i>Курс</i>	3	3
<i>Семестр</i>	5	5
<i>Кількість змістових модулів з розподілом</i>	3	
<i>Обсяг кредитів</i>	6	6
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	180	180
<i>Аудиторні</i>	84	24
<i>Модульний контроль</i>	12	-
<i>Семестровий контроль</i>	30	-
<i>Самостійна робота</i>	54	156
<i>Форма семестрового контролю</i>	залік	
Змістовий модуль «Міжнародне приватне право»		
<i>Курс</i>	3	3
<i>Семестр</i>	5	5
<i>Обсяг кредитів</i>	2	2
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	60	60
<i>Аудиторні</i>	28	8
<i>Модульний контроль</i>	4	-
<i>Семестровий контроль</i>	10	-
<i>Самостійна робота СК</i>	18	52
<i>Форма семестрового контролю</i>	Екзамен	Екзамен

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета – формування системних знань у галузі міжнародне приватне право через:

- з'ясування основних понять, визначень та інших складових законодавства України, національного права інших країн та міжнародного публічного права;

- передачу знань про явища і процеси, що виникають при врегулюванні приватноправових, трудових та сімейних відносин з іноземним елементом.

Завдання:

- вивчення сутності і змісту правового регулювання приватноправових, сімейних та трудових відносин з іноземним елементом;

- узагальнення та розширення знань студентів у врегулювання приватноправових відносин з іноземним елементом;

- навчання студентів орієнтуватися у національному законодавстві країн та міжнародному праві, що стосуються врегулювання приватноправових, трудових та сімейних відносин.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- поняття, предмет, систему і місце міжнародного приватного права;
- джерела, методи правового регулювання і суб'єкти міжнародного приватного права;
- особливості застосування та види колізійних норм;
- проблеми права власності в міжнародному приватному праві;
- правове регулювання зобов'язального права у міжнародному приватному праві;
- колізійні проблеми спадкування;
- правове регулювання шлюбно-сімейних відносин з іноземним елементом та трудового права;
- особливості правового регулювання трудових відносин з іноземним елементом;
- проблеми інвестиційного права в міжнародному приватному праві.

- основні положення міжнародного цивільного процесу;
вміти:
- аналізувати домінуючі доктрини міжнародного приватного права;
- правильно застосовувати колізійні норми;
- користуватися колізійними та матеріально-правовими нормами міжнародних актів та національного законодавства;
- знати базові теорії міжнародного приватного права;
- аналізувати судову і арбітражну практику по розгляду справ за участю іноземного елемента;
- знати особливості міжнародного цивільного процесу.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Загальна частина							
Тема 1. Поняття, предмет, система та джерела міжнародного приватного права.	5	2	1	-	-	-	2
Тема 2. Вчення про колізійну норму	5	2	1	-	-	-	2
Тема 3. Суб'єкти міжнародного приватного права.	6	2	2				2
Модульний контроль 1	2						
Разом	18	6	4				6
Тема 4. Право власності та інвестиційне право в міжнародному приватному праві	6	2	2	-	-	-	2
Тема 5. Зобов'язальне право та позадоговірні правовідносини у міжнародному приватному праві	5	2	1	-	-	-	2
Тема 6. Міжнародні перевезення у міжнародному приватному праві	5	2	1	-	-	-	2
Тема 7. Шлюбно-сімейні, спадкові та трудові правовідносини у міжнародному приватному праві	6	2	2				2
Тема 8. Міжнародний цивільний процес та міжнародний комерційний арбітраж	8	2	2				4
Модульний контроль 2	2						
Семестровий контроль	10						
Разом	32	10	8				12
Усього	60	16	12				18

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Загальна частина							
Тема 1. Поняття, предмет, система та джерела міжнародного приватного права.	7	1					6
Тема 2. Вчення про колізійну норму	8	1	1				6
Тема 3. Суб'єкти міжнародного приватного права.	7		1				6
Разом	22	2	2				18
Тема 4. Право власності та інвестиційне право в міжнародному приватному праві	7	1					6
Тема 5. Зобов'язальне право та позадоговірні правовідносини у міжнародному приватному праві	7	1					6
Тема 6. Міжнародні перевезення у міжнародному приватному праві	7		1				6
Тема 7. Шлюбно-сімейні, спадкові та трудові правовідносини у міжнародному приватному праві	9		1				8
Тема 8. Міжнародний цивільний процес та міжнародний комерційний арбітраж	8						8
Разом	36	2	2				34
Усього	60	4	4				52

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Тема 1. Поняття, предмет, система та джерела міжнародного приватного права

Поняття і місце міжнародного приватного права в правовій системі. Предмет правового регулювання в міжнародному приватному праві. Суб'єкти та об'єкти міжнародного приватного права. Іноземний елемент як ознака міжнародних приватноправових відносин. Значення міжнародного приватного права в розвитку міжнародних відносин. Співвідношення міжнародного приватного та міжнародного публічного права.

Загальні положення про джерела міжнародного приватного права, їх загальна характеристика та особливості. Поняття і види джерел міжнародного приватного права. Джерела міжнародного приватного права в Україні та зарубіжних країнах. Міжнародно-правові звичаї у міжнародному приватному праві. Значення принципу “автономії волі” в системі джерел міжнародного приватного права.

Міжнародні договори в системі джерел міжнародного приватного права. Види міжнародних договорів. Двосторонні договори як джерела міжнародного приватного права. Співвідношення міжнародного договору та внутрішньодержавного законодавства. Трансформація міжнародно-правових норм в національне законодавство (імплементация, інкорпорація, адаптація). Рішення і рекомендації міжнародних організацій в міжнародному приватному праві. Міжнародні звичаї та судова і арбітражна практика як джерела міжнародного приватного права.

Міжнародні центри по вивченню проблем міжнародного приватного права та розробці проектів правових норм в цій сфері. Міжнародні наукові інститути і асоціації, що займаються проблемами міжнародного приватного права. Уніфікація норм міжнародного приватного права. Роль міжнародних організацій у розробці конвенцій та проведенні уніфікації норм міжнародного приватного права. Загальна характеристика Закону України „Про міжнародне приватне право” від 23 червня 2005 року.

Принципи міжнародного приватного права: загальні та спеціальні. Загальні принципи міжнародного приватного права та міжнародне публічне право. Характеристика та сутність спеціальних принципів МПрП. Принцип автономії волі сторін. Поняття правового режиму і його види. Національний режим. Недискримінаційний режим і режим найбільшого сприяння. Принцип взаємності, характеристика матеріальної і формальної взаємності. Реторсія в міжнародному приватному праві як принцип врегулювання проблемних міждержавних відносин.

Рекомендовані джерела: основні [1; 2; 6; 7; 8; 11], додаткові [16; 17; 19; 23].

Тема 2. Вчення про колізійну норму

Значення методу у правовому регулюванні відносин, ускладнених іноземним елементом. Матеріально-правовий та колізійно-правовий методи міжнародного приватного права.

Порівняльний метод у правознавстві та міжнародному приватному праві. Значення і застосування порівняльних методів при формуванні та застосуванні норм міжнародного приватного права. Порівняльне правознавство і наука міжнародного приватного права.

Колізійні норми і особливості її застосування. Колізійна норма, її структура і особливості. Елементи колізійної норми та їх характеристика. Колізійна норма як норма цивільного та інших галузей права. Колізійна норма і норми матеріального права та їх співвідношення. Класифікація колізійних норм.

Класифікація та види колізійних норм. Основні формули прикріплення та сфери їх застосування. Особистий закон (*Lex personalis*) і його варіанти: національний закон (*Lex patriae*), закон місця проживання особи (*Lex domicilii*). Закон «національності» юридичної особи (*Lex societatis*). Закон місцезнаходження речі (*Lex rei sitae*). Закон, обраний сторонами правочину (*Lex voluntatis*). Закон місця вчинення акту (*Lex loci actus*) і його види: закон місця вчинення договору (*Lex loci contractus*), закон місця виконання зобов'язання (*Lex loci solutionis*), закон місця вчинення шлюбу (*Lex loci celebrations*), форма правочину, довіреності. Закон країни продавця (*Lex venditoris*). Закон місця вчинення правопорушення (*Lex loci delicti commissi*). Закон валюти боргу (*Lex monetae*). Закон суду (*Lex fori*). Закон прапора (*Lex flagi*). Закон найбільш сприятливий для сторони (сторін) (*Lex benignitatis*). Множинність колізійних прикріплень. Самостійні і загальні прикріплення. Попередні колізійні питання і адаптація. “Кульгаві” відносини у міжнародному приватному праві.

Особливості правозастосування колізійної норми. Вибір права у відносинах, ускладнених іноземним елементом. Методологія визначення та вибору права, що має бути застосоване до відносин з іноземним елементом.

Основні питання дії колізійних норм та правові явища, які вони обумовлюють. Застереження про публічний порядок. Обхід закону в МПРП. Зворотне відсилання та відсилання до закону третьої держави (справа Фарго).

Тлумачення колізійних норм і питання їх дії. Тлумачення колізійних норм, проблеми кваліфікації, їх юридична природа та способи вирішення проблеми кваліфікації та «конфлікт кваліфікації». Способи подолання “конфлікту кваліфікації”. Встановлення змісту іноземного закону. Обсяг іноземного права. Застосування імперативних норм в МПРП.

Колізії особливого характеру. Міжнародні і міжрегіональні колізії у комплексному розв’язанні приватноправових відносин.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 11], додаткові [16; 17; 19; 23].

Тема 3. Суб'єкти міжнародного приватного права

Класифікація суб'єктів міжнародного приватного права. Поняття і загальна характеристика суб'єктів МПРП. Поняття дієздатності та правоздатності у міжнародному приватному праві.

.Загальна характеристика суб'єктів міжнародного цивільного правовідносин.

Фізичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права. Особистий закон фізичної особи. Правове положення іноземців у різних державах. Цивільні право- і дієздатність іноземців в Україні та їх цивільно-правова відповідальність. Цивільна правоздатність громадян України за кордоном

Законодавство України щодо іноземців, іммігрантів та біженців. Міжнародні організації та центральні органи виконавчої влади України, які займаються проблемами іммігрантів та біженців. Застосування принципу взаємності щодо фізичних осіб у МПРП. Особливості правового статусу апатридів і біпатридів.

Юридичні особи в міжнародному приватному праві. Юридична особа як суб'єкт МПРП. Поняття юридичної особи. Особистий закон юридичної особи. Правове положення юридичних осіб в міжнародному приватному праві. Поняття особистого закону юридичної особи. Поняття «національності» юридичної особи в міжнародному приватному праві та доктрини її визначення. Критерій «контролю» юридичної особи. Колізійне регулювання статусу юридичних осіб за законодавством України.

Характеристика правового статусу іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні. Види їх діяльності. Представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності. Правове положення юридичних осіб України за кордоном.

Держава як суб'єкт МПРП. Цивільні правовідносини держави з іноземним елементом. Імунітет держави та його види. Україна як суб'єкт МПРП. Особливості визначення приватноправових відносин з державою.

Рекомендовані джерела: основні [1; 2; 3; 4; 6; 8;], додаткові [15; 16; 17; 19; 23].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Тема 4. Право власності та інвестиційне право у міжнародному приватному праві

Питання власності в міжнародних відносинах. Загальні питання права власності та інших речових прав у відносинах з іноземним елементом за законодавством України. Особливості колізійного регулювання права власності на нерухоме і рухоме майно. Колізійні проблеми виникнення та припинення права власності речових прав на рухоме майно.

Право власності та інші речові права на транспортні засоби та інше майно, що підлягає внесенню до державних реєстрів. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що перебуває в дорозі.

Поняття про приватизацію державного майна та особливості проведення націоналізації, ускладнені іноземним елементом.

Інвестиційне право в міжнародному приватному праві. Загальні питання регулювання інвестиційної діяльності в Україні та за кордоном. Правове положення підприємств з іноземними інвестиціями. Режим іноземних інвестицій в Україні. Суб'єкти та об'єкти інвестиційних відносин, ускладнених іноземним елементом. Правові форми підприємств з іноземними інвестиціями а особливості їх реєстрації. Іноземні інвестиції в вільних економічних зонах.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 10], додаткові [16; 17; 19; 21].

Тема 5. Зобов'язальне право у міжнародному приватному праві

Поняття зовнішньоекономічної угоди, види угод та суб'єкти правовідносин. Класифікація зовнішньоекономічних договорів та особливості їх виконання.

Універсальні міжнародні конвенції про зовнішньо-торгівельну купівлю-продаж. Загальна характеристика Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (1980 р.). Сфера застосування Конвенції. Порядок укладення договору міжнародної купівлі-продажу. Конвенційні вимоги до товару. Обов'язки сторін. Відповідальність за порушення договірних зобов'язань. Питання позовної давності.

Звичаї у міжнародній торгівлі. *Lex mercatoria*. Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів «Інкотермс» та їх застосування в Україні. Загальні умови поставок. Принципи міжнародних комерційних договорів (Принципи УНІДРУА). Типові договори. Застосування законодавства України до зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Форма зовнішньоекономічної угоди (контракту) та її базові положення. Застосування права до змісту угоди. Порядок укладення контракту.

Позадовісні відносини у міжнародному приватному праві. Загальні положення про зобов'язання, що виникають в наслідок заподіяння шкоди. Умови настання деліктних зобов'язань в національних правових системах.

Колізійне регулювання деліктних зобов'язань з іноземним елементом у національному праві. Основні колізійні прикріплення, які регулюють зобов'язання, які виникають в наслідок заподіяння шкоди в МПРП. Регулювання деліктних зобов'язань за участю іноземців у внутрішньому законодавстві України. Норми про зобов'язання з делікту в міжнародних актах, в тому числі за участю України.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 11; 13], додаткові [16; 17; 18; 20].

Тема 6. Міжнародні перевезення у міжнародному приватному праві

Міжнародне транспортне право і міжнародні перевезення. Поняття міжнародних перевезень. Публічно- і приватно-правовий аспекти. Міжнародні конвенції в сфері міжнародних перевезень.

Міжнародні перевезення залізницею. Регулювання строків доставки вантажів, відповідальність перевізника та інші питання згідно з Конвенцією 1980р. про міжнародні залізничні перевезення (COTIF). Особливості перевезень залізничним транспортом між країнами СНД.

Повітряні транспортні операції. Правовий режим повітряно-транспортного середовища. Міжнародні повітряні перевезення. Сфера застосування Варшавської Конвенції. Порядок оформлення повітряного перевезення. Правове положення відправника. Права одержувача. Відповідальність перевізника. Порядок пред'явлення претензій та позовна давність. Лінійні та чартерні перевезення.

Міжнародне-правове регулювання автомобільних перевезень. Сфера застосування Женевської конвенції 1956р. про договір міжнародного дорожнього перевезення вантажів. Порядок виконання перевезення. Відповідальність відправника і перевізника. Відповідальність одержувача. Претензії і позовна давність. Угода про загальні умови виконання міжнародних пасажирських перевезень автобусами 1970 р.

Міжнародні морські перевезення: правові засади. Регулювання перевезення вантажів морем. Гаагські Правила 1924р. Відповідальність перевізника та її обмеження за Правилами Вісбі. Гамбурзькі правила 1978р.

Міжнародно-правове регулювання перевезення вантажів за чартером. Перевезення морем пасажирів і їх багажу: міжнародно-правове регулювання.

Товаротransпортні документи в міжнародному транспортному оберті. Коносамент. Автотранспортна накладка. Авіатранспортна накладка.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 9], додаткові [16; 17; 18; 19].

Тема 7. Шлюбно-сімейні, спадкові та трудові правовідносини у міжнародному приватному праві

Сімейні відносини, ускладнені іноземним елементом. Шлюб: поняття і умови. Договірна концепція шлюбу та шлюб - партнерство. Матеріальні і формальні умови реєстрації шлюбу. Вік укладання шлюбу. Згода законних представників неповнолітніх. Неперебування в іншому шлюбі. Відсутність відносин родинності та свояцтва. Взаємна воля. Стан здоров'я. Заборона взяття нового шлюбу протягом певного строку. Заборона брати шлюб певним особам. Договір про майбутній шлюб (заручини). Процедура оформлення шлюбу. Консульський шлюб. Присутність свідків.. Колізійні питання в сфері сімейного права.

Сімейні правовідносини: особисті та майнові. Поняття зміст і значення "консорціумі в сімейних відносинах. Майнові права та обов'язки подружжя за національним правом. Правовий режим майна подружжя. Шлюбний договір

(контракт).

Міжнародно-правові джерела врегулювання сімейних відносин. Міжнародні угоди з питань реєстрації шлюбу. Конвенція про громадянство заміжньої жінки 1957р. Інші конвенції з питань сімейного права. Гаагська конвенція 1978р. про право, яке застосовується до режиму майна подружжя.

Особливості розірвання шлюбу за національним правом. Принцип свободи розлучення. Воля одного чи обох із подружжя як підстава для розлучення. Фактичний розпад шлюбу. Роздільне проживання подружжя. Колізійні питання шлюбних відносин у МПрП. Колізійне законодавство України стосовно регулювання шлюбно-сімейних відносин.

Усиновлення. Національне законодавство різних країн з цього питання. Законодавство України про усиновлення. Колізійні норми з питань усиновлення. Гаагська конвенція 1964 р. про компетенцію, про застосування права та про визнання рішень відносно усиновлення. Конвенція ООН про права дитини 1989р. Участь України в міжнародних угодах про усиновлення.

Колізійні норми стосовно правовідносин між батьками та дітьми. Міжнародні акти відносно аліментних зобов'язань. Опіка та піклування. Консульські конвенції з цих питань. Вирішення колізійних питань про опіку і опікування в законодавстві України.

Загальна характеристика колізійного права про спадкування в окремих країнах. Правове положення спадкодавців і спадкоємців згідно з міжнародними нормами. Міжнародне регулювання форми заповіту. Гаагська конвенція про форму заповіту 1961р., Вашингтонська конвенція 1973 р. та Конвенція про правову допомогу між країнами СНД (Мінська конвенція 1993 року). Колізійно-правові питання в сфері спадкування: коло спадкоємців за законом і заповітом; форма заповіту; розподіл спадкового майна; розмежування між спадкуванням рухомого і нерухомого майна. Спадкові права іноземців в Україні та громадян України за кордоном. Спадкування за кордоном. Колізійні норми МПРП, які регулюють перехід спадкоємства до держави.

Трудові відносини у міжнародному приватному праві. Трудові відносини з іноземцями та джерела їх регулювання. Національне законодавство. Міжнародні акти ООН, МОП, Ради Європи, ЄС. Звичаєве право, судова практика, правова наука. Трудові договори (контракти), колективні договори. Міжнародно-правове забезпечення захисту прав працюючих.

Колізійні прикріплення, що застосовуються до регламентації трудових відносин з іноземцями. Правове регулювання праці іноземців в Україні та національний режим. Праця іноземців, які тимчасово перебувають в Україні. Праця за контрактом відповідно до отриманого дозволу. Праця за контрактом без дозволу. Підприємницька діяльність іноземців в Україні. Праця на спільних підприємствах, у вільних економічних зонах. Здійснення представницьких функцій в Україні. Трудовий статус іноземців-членів дипломатичного персоналу та співробітників міжнародних урядових організацій. Двосторонні договори України про працевлаштування та

соціальний захист працівників за внутрішнім законодавством і міжнародними договорами України.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 11], додаткові [16; 17; 19; 23].

Тема 8. Міжнародний цивільний процес та міжнародний комерційний арбітраж

Поняття міжнародного цивільного процесу. Міжнародна підсудність, виключна підсудність та пророгаційні угоди. Право на судовий захист іноземців у різних державах. Цивільні процесуальні права іноземців в Україні та громадян України за кордоном. Процесуальне положення іноземної держави. Джерела правового регулювання міжнародного цивільного процесу.

Встановлення змісту іноземного права. Виконання судових доручень. Їх форма та зміст. Порядок виконання судових доручень. Міжнародні угоди, що регламентують ці питання. Визнання і виконання рішень іноземних судів. Багатосторонні та двосторонні договори з цих питань. Принцип взаємності та національного режиму.

Визнання і виконання рішень іноземних судів в Україні. Порядок отримання і умови виконання рішень. Виконання рішень по окремим категоріям справ. Примусове виконання рішень. Відмова у дозволі примусового виконання рішень судів іноземних держав. Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб. Процесуальне положення держави. Судовий імунітет.

Міжнародний комерційний арбітраж. Поняття і види міжнародного комерційного арбітражу. Міжнародно-договірна уніфікація комерційного арбітражу. Міжнародні регламенти та особливості їх застосування. Типовий закон про міжнародний комерційний арбітраж ЮНСІТРАЛ. Арбітражний суд Міжнародної торгової палати. Лондонський міжнародний третейський суд. Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів.

Розгляд правових спорів з іноземним елементом в арбітражних судах України. Міжнародний арбітраж як засіб вирішення спорів за зовнішньоекономічними контрактами. Вирішення міжнародних спорів у міжнародному комерційному арбітражі. Законодавство України про міжнародний арбітраж. Міжнародний комерційний арбітражний суд і Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України.

Підсудність спорів за зовнішньоекономічними контрактами. Питання, що пов'язані із застосуванням права. Арбітражні угоди та особливості їх укладання. Правові наслідки відсутності в зовнішньоекономічному контракті арбітражного застереження.

Визнання і виконання рішень міжнародних арбітражів. Нью-Йоркська конвенція 1958р. Про визнання і приведення в виконання іноземних арбітражних рішень.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 11; 14], додаткові [16; 17; 19; 21; 23].

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Денна форма навчання

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
1	Відвідування лекцій	1	3	3	5	5
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	4	4
5	Робота на семінарському занятті	10	2	20	4	40
6	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	5	25
7	Виконання модульної роботи 1	25	1	25		
8	Виконання модульної роботи 2	25			1	25
	Разом			65		99
	Максимальна кількість балів:			164		
	Розрахунок коефіцієнта:			2,73		
	Підсумковий бал			60		

Заочна форма навчання

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	1	1	1	1
2	Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	5	25
4	Робота на семінарських заняттях	10	1	10	1	10
8	Виконання модульної контрольної роботи	-	-	-	-	
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)	-	-	32	-	37
	Разом			69		
	Коефіцієнт			1,15		
	Підсумковий бал			60		

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Тема 1. Основні складові міжнародного приватного права та їх характеристика

1. Співвідношення міжнародного приватного та міжнародного публічного права.
2. Міжнародно-правові звичаї у міжнародному приватному праві.
3. Значення принципу “автономії волі” в системі джерел міжнародного приватного права.
4. Співвідношення міжнародного договору та внутрішньодержавного законодавства.
5. Трансформація міжнародно-правових норм в національне законодавство (імплементація, інкорпорація, адаптація).
6. Міжнародні центри по вивченню проблем міжнародного приватного права та розробці проектів правових норм в цій сфері.
7. Законодавство України щодо іноземців, іммігрантів та біженців.
8. Міжнародні організації та центральні органи виконавчої влади України, які займаються проблемами іммігрантів та біженців. Застосування принципу взаємності щодо фізичних осіб у МПрП.
9. Особливості правового статусу апатридів і біпатридів.
10. Поняття «національності» юридичної особи в міжнародному приватному праві та доктрини її визначення. Критерій «контролю» юридичної особи.
11. Особливості визначення приватноправових відносин з державою.

Рекомендовані джерела: основні [1; 2; 6; 7; 8; 11], додаткові [16; 17; 19; 23].

Тема 2. Вчення про колізійну норму.

Значення методу у правовому регулюванні відносин, ускладнених іноземним елементом.

1. Особливості застосування порівняльного методу у правознавстві та у міжнародному приватному праві. Значення і застосування порівняльних методів при формуванні та застосуванні норм міжнародного приватного права. Порівняльне правознавство і наука міжнародного приватного права.
2. Множинність колізійних прикріплень. Самостійні і загальні прикріплення. Попередні колізійні питання і адаптація.
3. “Кульгаві” відносини у міжнародному приватному праві.
4. Застереження про публічний порядок. Обхід закону в МПрП. Зворотне відсилання та відсилання до закону третьої держави (справа Фарго).
5. Способи подолання “конфлікту кваліфікації”. Встановлення змісту іноземного закону. Обсяг іноземного права.
6. Застосування імперативних норм в МПрП.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 11], додаткові [16; 17; 19; 23].

Тема 3. Суб'єкти міжнародного приватного права.

1. Міжнародні юридичні особи, їх правовий статус.
2. Правові форми спільної господарської діяльності в Україні.
3. Процедура отримання правового статусу біженця та іммігранта за законодавством України.
4. Поняття і види імунітету держави в міжнародному приватному праві.
5. Тенденції розвитку правового регулювання імунітету держави.
6. Правовий режим правочинів з іноземним елементом за участю держави.
7. Правове положення українських юридичних осіб за кордоном.
8. Міжнародні юридичні особи, їх правовий статус.
9. Правові форми спільної господарської діяльності в Україні.

Рекомендовані джерела: основні [1; 2; 3; 4; 6; 8;], додаткові [15; 16; 17; 19; 23].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Тема 4. Право власності та інвестиційне право в міжнародному приватному праві

1. Право власності та інші речові права на транспортні засоби та інше майно, що підлягає внесенню до державних реєстрів.
2. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що перебуває в дорозі.
3. Поняття про приватизацію державного майна.
4. Особливості проведення націоналізації, ускладнені іноземним елементом.
5. Правові форми підприємств з іноземними інвестиціям а особливості їх реєстрації.
6. Іноземні інвестиції в вільних економічних зонах.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 10], додаткові [16; 17; 19; 21].

Тема 5. Зобов'язальне право у міжнародному приватному праві

1. Загальна характеристика Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (1980 р.). Сфера застосування Конвенції.
2. Порядок укладення договору міжнародної купівлі-продажу. Конвенційні вимоги до товару. Обов'язки сторін. Відповідальність за порушення договірних зобов'язань. Питання позовної давності.
3. Lex mercatoria.
4. Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів «Інкотермс» та їх застосування в Україні. Загальні умови поставок.
5. Принципи міжнародних комерційних договорів (Принципи УНІДРУА). Типові договори.
6. Умови настання деліктних зобов'язань в національних правових

системах. Вплив усупільнення виробництва та науково-технічного процесу на деліктні зобов'язання.

7. Основні підходи доктрини МПрП до визначення місця заподіяння шкоди.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 11; 13], додаткові [16; 17; 18; 20].

Тема 6. Міжнародні перевезення у міжнародному приватному праві

1. Поняття та види транспортних перевезень. Загальна характеристика джерел права, які регулюють різні види перевезень.

2. Міжнародні залізничні перевезення. Відповідальність сторін в зв'язку з перевезенням вантажів залізницею.

3. Міжнародні автомобільні перевезення. Відповідальність сторін в зв'язку з перевезенням вантажів автотранспортом.

4. Міжнародні повітряні перевезення. Відповідальність сторін в зв'язку з перевезенням вантажів повітряним транспортом.

5. Міжнародні морські перевезення. Колізія законів в сфері торгівельного мореплавства та уніфікація морського права. Зобов'язання по перевезеннях. Фрахтування суден. Коносамент. Чартер. Агентування морських суден. Відповідальність за доставку та збереження вантажів.

6. Міжнародні річкові перевезення.

7. Порядок укладення договору міжнародного перевезення. Вимоги до перевізних документів, встановлені конвенціями.

8. Права та обов'язки сторін договору перевезення, визначені транспортними конвенціями.

9. Особливості відповідальності перевізника за договором міжнародного перевезення:

10. Порядок пред'явлення претензій (рекламацій) до перевізника за транспортними конвенціями.

11. Строки позовної давності до вимог, що можуть бути заявлені на підставі транспортних конвенцій

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 9], додаткові [16; 17; 18; 19].

Тема 7. Шлюбно-сімейні, спадкові та

трудові правовідносини у міжнародному приватному праві

1. Колізійні питання шлюбних відносин у МПрП. Колізійне законодавство України стосовно регулювання шлюбно-сімейних відносин.

2. Усиновлення. Національне законодавство різних країн з цього питання. Законодавство України про усиновлення.

3. Колізійні норми з питань усиновлення. Гаагська конвенція 1964 р. про компетенцію, про застосування права та про визнання рішень відносно усиновлення. Конвенція ООН про права дитини 1989р. Участь України в міжнародних угодах про усиновлення.

4. Колізійні норми стосовно правовідносин між батьками та дітьми.

Міжнародні акти відносно аліментних зобов'язань. Опіка та піклування. Консульські конвенції з цих питань. Вирішення колізійних питань про опіку і опікування в законодавстві України.

5. Міжнародне регулювання форми заповіту. Гаагська конвенція про форму заповіту 1961р., Вашингтонська конвенція 1973 р. та Конвенція про правову допомогу між країнами СНД (Мінська конвенція 1993 року).

6. Колізійно-правові питання в сфері спадкування: коло спадкоємців за законом і заповітом; форма заповіту; розподіл спадкового майна; розмежування між спадкуванням рухомого і нерухомого майна.

7. Спадкові права іноземців в Україні та громадян України за кордоном. Спадкування за кордоном. Колізійні норми МПРП, які регулюють перехід спадкоємства до держави.

Трудові відносини у міжнародному приватному праві.

1. Колізійні прикріплення, що застосовуються до регламентації трудових відносин з іноземцями. Правове регулювання праці іноземців в Україні та національний режим.

2. Підприємницька діяльність іноземців в Україні. Праця на спільних підприємствах, у вільних економічних зонах.

3. Здійснення представницьких функцій в Україні.

4. Трудовий статус іноземців-членів дипломатичного персоналу та співробітників міжнародних урядових організацій.

5. Двосторонні договори України про працевлаштування та соціальний захист працівників за внутрішнім законодавством і міжнародними договорами України.

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 11], додаткові [16; 17; 19; 23].

Тема 8. Міжнародний цивільний процес та міжнародний комерційний арбітраж

1. Цивільні процесуальні права іноземців в Україні та громадян України за кордоном. Процесуальне положення іноземної держави.

2. Джерела правового регулювання міжнародного цивільного процесу.

3. Встановлення змісту іноземного права.

4. Виконання судових доручень, їх форма та зміст.

5. Визнання і виконання рішень іноземних судів. Багатосторонні та двосторонні договори з цих питань.

6. Принцип взаємності та національного режиму.

7. Розгляд правових спорів з іноземним елементом в арбітражних судах України.

8. Міжнародний арбітраж як засіб вирішення спорів за зовнішньоекономічними контрактами.

9. Вирішення міжнародних спорів у міжнародному комерційному арбітражі. Законодавство України про міжнародний арбітраж.

10. Міжнародний комерційний арбітражний суд і Морська

арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України.

11. Визнання і виконання рішень міжнародних арбітражів. Нью-Йоркська конвенція 1958р. «Про визнання і приведення в виконання іноземних арбітражних рішень».

Рекомендовані джерела: основні [2; 6; 7; 8; 11; 14], додаткові [16; 17; 19; 21; 23].

Критерії оцінювання

Бал	Критерій
5	студент засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу, застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, теорією; вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.
4	студент засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "5 балів", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.
3	студент не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.
1-2	студент не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове або логічне мислення.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в письмовому вигляді з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

Критерії оцінювання

Бал	Критерії
24-25	Студент вирішив всі завдання абсолютно вірно і повно дав відповіді на питання як теоретичного, так і практичного характеру. Логічно і послідовно аргументував і виклав свою точку зору.
20-23	Студент вирішив завдання з 1 помилкою, відповідь на питання містить повне розгорнуте, правильне та обґрунтоване викладення матеріалу, допущено 2-3 помилки при вирішенні практичних завдань.
15-19	Студент правильно і повно вирішив більшість, але не всі завдання, відповідь на запитання є не повністю аргументованою; допускає незначні неточності
10-14	Студент правильно вирішив половину завдань; думка викладена з порушенням логіки подання матеріалу. Студент правильно вирішив ситуацію, проте не зовсім слушно аргументує її, або враховує не всі, а деякі умови ситуації. Вирішує декілька завдань поверхнево.
5-9	Студент вирішив трохи менше половини завдань; може дати визначення юридичного поняття. Відповідь на запитання дає неповно і поверхнево.
0-4	Студент не вирішив більшість завдань або вирішив неправильно; відповіді на питання є неповними; неправильно обґрунтовує своє рішення.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Міжнародне право: Міжнародне приватне право» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок на семінарських заняттях та під час виконання самостійної роботи. Завдання поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів. Завдання, що виносяться на підсумковий контроль - від 0 до 40 балів.

Студент не допускається до іспиту, якщо за результатами поточного контролю набирає менше 34 балів.

Семестровий контроль знань студентів у формі екзамену з дисципліни «Міжнародне право» здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістових модулів: «Міжнародне приватне право», «Міжнародне публічне право», «Європейське право».

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Міжнародне приватне право в національній правовій системі та міжнародному праві.
2. Предмет, суб'єкти та об'єкти міжнародного приватного права.

3. Іноземний елемент як ознака міжнародних приватноправових відносин та його види.
4. Джерела міжнародного приватного права, їх загальна характеристика та особливості.
5. Принципи міжнародного приватного права.
6. Співвідношення міжнародного приватного та міжнародного публічного права.
7. Поняття та значення матеріально-правового та колізійного методів правового регулювання.
8. Вибір та визначення права у міжнародному приватному праві.
9. Зворотне відсилання та відсилання до законодавства третьої країни (справа Фарго).
10. Застереження про публічний порядок у правовідносинах з іноземним елементом.
11. Обхід закону у міжнародному приватному праві.
12. Значення порівняльного правознавства у міжнародному приватному праві.
13. Особливості застосування принципу автономії волі у міжнародному приватному праві.
14. Класифікація колізійних норм за різними критеріями.
15. Загальна характеристика про право, що застосовується до права власності та інших речових прав. Колізійні питання права власності.
16. Правова характеристика колізійної прив'язки «закон місця знаходження речі» (*lex rei sitae*) та інших колізійних прив'язок, що застосовуються у вирішенні колізійних питань права власності.
17. П
правові питання націоналізації та приватизації в міжнародному приватному праві. Правова основа проведення націоналізації.
18. Законодавство України про режим іноземного інвестування. Правове положення підприємств з іноземними інвестиціями.
19. Поняття договору міжнародної купівлі-продажу.
20. Загальна характеристика Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (1980 р.). Сфера застосування Конвенції. Порядок укладення договору міжнародної купівлі-продажу. Конвенційні вимоги до товару. Обов'язки сторін. Відповідальність за порушення договірних зобов'язань. Питання позовної давності.
21. Загальна характеристика договірного регулювання у приватноправових відносинах, ускладнених іноземним елементом:
22. Форма, порядок укладання, облік (реєстрація) договорів у міжнародному приватному праві.
23. Колізійні питання укладання та дії зовнішньоекономічних договорів (контрактів).
24. Позадовірні відносини у міжнародному приватному праві. Колізійне регулювання деліктних зобов'язань з іноземним елементом у національному законодавстві.

25. Міжнародне транспортне право і міжнародні перевезення. Міжнародні конвенції в сфері міжнародних перевезень. Товаротransпортні документи в міжнародному транспортному оберті.
26. Міжнародні перевезення залізницею.
27. Міжнародні повітряні перевезення.
28. Міжнародне-правове регулювання автомобільних перевезень.
29. Міжнародні морські перевезення пасажирів та вантажу.
30. Процедура оформлення шлюбу. Консульський шлюб.
31. Присутність свідків. Колізійні питання в сфері сімейного права.
32. Особливості розірвання шлюбу за національним правом.
33. Усиновлення, ускладнене іноземним елементом. Національне законодавство різних країн з цього питання. Законодавство України про усиновлення.
34. Спадкове право у міжнародному приватному праві.
35. Трудові відносини у міжнародному приватному праві. Колізійно-правове регулювання трудових відносин. Дозвіл на працевлаштування іноземців в Україні.
36. Поняття міжнародного цивільного процесу. Міжнародні угоди з питань міжнародного цивільного процесу.
37. Поняття, види та способи визначення міжнародної підсудності. Виключна підсудність. Пророгаційні угоди.
38. Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб у судовому процесі.
39. Судові доручення.
40. Визнання та виконання рішень іноземних судів за законодавством України та зарубіжних країн.
41. Поняття і юридична природа міжнародного комерційного арбітражу. Конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 р. Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ.
42. Постійно діючі арбітражні суди. Міжнародний комерційний арбітражний суд та Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України. Регламент МКАС при ТПП України. Арбітраж при Міжнародній торговій палаті, арбітраж в Стокгольмі інші арбітражні суди. Розгляд спорів в арбітражі ad hoc.
43. Поняття і зміст арбітражної угоди.
44. Арбітражний розгляд інвестиційних спорів.
45. Виконання іноземних арбітражних рішень Нью-Йоркська конвенція (1958 р.) про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни (денна форма навчання)

Разом: 60 год., із них: лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год.,

модульний контроль – 4 год., семестровий контроль – 10 год., самостійна робота – 18 год.

[illegible]

7. Навчально-методична карта дисципліни (заочна форма навчання)

Разом: 60 год., із них: лекції – 4 год., семінарські заняття – 4 год.,
самостійна робота – 52 год.

Модулі (назви, бали)	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Загальна частина (32 балів)		ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Особлива частина (37 балів)			
Лекції (теми, бали)	Тема 1, 2 (1 бали)	Тема 3	Тема 4, 5 (1 бал)	Тема 6.	Тема 7	Тема 8
семінарські заняття (теми, бали)	Теми 1	Тема 2, 3 (11 балів)	Тема 4	Тема 5	Тема 6, 7 (11 балів)	Тема 8
Сам. робота	Самостійна робота (20 балів)		Самостійна робота (25 балів)			
Підсумкови й контроль (вид, бали)	Проміжний контроль (60 балів)					

8. Рекомендовані джерела Основні

1. Конституція України [Електронний ресурс]
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 р. [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
3. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011 р. [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
4. Закон України «Про імміграцію» від 07.06.2001р. [Електронний ресурс]
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>
5. Закон України «Про біженців та осіб, що потребують додаткового захисту» від 08.07.2011 [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
6. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І.Киселя. – К.:Алерта, 2012. – 376 с.
7. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І.Киселя. – К.:Алерта, 2012. – 400с.
8. Фединак, Г.С. Міжнародне приватне право: Підручник/ Г.С. Фединак, Л.С. Фединак. - 4-є вид., допов. і переробл. - К.: Атіка, 2009. - 543 с.
9. Юлдашев, О.Х. Міжнародне приватне право: Акад. курс: Підручник/ О.Х. Юлдашев. - К.: Ін Юре, 2004. - 352 с.
10. Міжнародне приватне право: Навч. посібник/ Ред. В.М. Гайворонський. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - 368 с.
11. Ануфриева Л.П. Международное частное право: В 3-х томах. Том 1. Общая часть: Международное частное право: Учебник. - М.: Издательство БЕК, 2000. - 288 с.
12. Ануфриева Л.П. Международное частное право: В 3-х томах. Том 2. Особенная часть: Учебник. - М.: Издательство БЕК, 2000. - 345 с.
13. Ануфриева Л.П. Международное частное право: В 3-х томах. Том 3. Особенная часть: Учебник. - М.: Издательство БЕК, 2000. - 210 с.
14. Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: теорія та законодавство. Під заг. Ред.. І.Г.Побірченка – К.: Вид.Дім «Ін Юре», 2007 – 584 с.

Додаткові

15. Германское гражданское уложение. - М., : Волкерс Клувер, 2006. – 816 с.
16. Фединак Г.С. Фединак А.Г. Міжнародне приватне право: Курс вибр. лекцій. – К., 2005.
17. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: Учебник. - М.: Изд-во Эскимо, 2005 - 752 с.
18. Международное частное право: Учебник для вузов/ Под ред д.ю.н. Н.И. Марышевой.- М.: Контракт, 2000.
19. Лунц Л.А. Курс международного частного права: В 3-х томах- М.: Спартак, 2002. – 1007 с.

20. Данилькевич Н.И., Федоров О.Н. Международное частное право. — Днепропетровск: Арт-Пресс, 1999. — 208с.
21. Нешатаева Т.Н. Международное частное право и международный гражданский процесс : Учебный курс в трех частях.. - М.: ОАО «Издательский дом «Городец»», 2004 - 624 с.
22. Ерпылева Н.Ю. Коллизионные нормы в современном международном частном праве // Законодательство и экономика. — 1998. - № 2. — С. 57-74
23. Звеков В.П. Международное частное право. Курс лекций. - М.: Норма-Инфра-М, 1999.
24. Кисіль В. І. Міжнародне приватне право: Питання кодифікації. - К.: Україна, 2000. - 429 с.
25. Лунц Л.А. Курс международного частного права: В 3 т.: Общая часть. - М., 1973; Особенная часть. - М., 1973; Международный гражданский процесс (совместно с Н.И. Морышевой). - М., 1976.
26. Богуславский М.М. Международное частное право: Учебник. - 5-е изд. _ М.: Юрист, 2008. — 606 с.